

ویژگی‌های یک مربی بالینی اثربخش از دیدگاه دانشجویان پرستاری دانشگاه علوم پزشکی جهرم

نویسندگان:

صدیقه نجفی پور^۱، سهراب نجفی پور^۲، رحیم رئوفی^{۳*}، محمدهاشم عبدی^۴، لیلی مصلی نژاد^۴

۱- مرکز توسعه آموزش پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی جهرم، جهرم، ایران

۲- بخش ویروس شناسی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی فسا، فسا، ایران

۳- بخش بیماری‌های عفونی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی جهرم، جهرم، ایران

۴- بخش آموزش پرستاری، دانشکده پرستاری، دانشگاه علوم پزشکی جهرم، جهرم، ایران

فصلنامه دانشگاه علوم پزشکی جهرم، دوره نهم، ویژه نامه آموزشی، ۱۳۹۰

چکیده:

مقدمه: مربیان بالینی با خلق یک محیط آموزشی بالینی مناسب نقش بسزایی در موفقیت و کسب توانمندی‌های حرفه‌ای دانشجویان دارند. این مطالعه باهدف تعیین ویژگی‌های یک مربی بالینی اثربخش از دیدگاه دانشجویان پرستاری دانشگاه علوم پزشکی جهرم انجام گرفت.

روش کار: در این مطالعه توصیفی-مقطعی، ۷۵ دانشجوی پرستاری دانشگاه علوم پزشکی جهرم به روش سرشماری مشارکت داشتند. از پرسش‌نامه‌های روا و پایا با سوالاتی در چهار حیطه شایستگی‌های حرفه‌ای، خصوصیات فردی، توانایی آموزش دادن و تعامل مربی با دانشجویان استفاده شد. برای تحلیل داده‌ها از آمار توصیفی، آزمون آماری t مستقل و تحلیل واریانس با کمک نرم‌افزار SPSS استفاده شد.

یافته‌ها: ویژگی‌های مربی بالینی از دیدگاه دانشجویان به ترتیب اهمیت در حیطه‌های شایستگی و توانمندی حرفه‌ای (۰/۸۰ ± ۴/۴)، تعامل با دانشجویان (۰/۹۶ ± ۴/۲)، خصوصیات فردی (۰/۹۵ ± ۴/۱) و در نهایت حیطه توانایی آموزش دادن مربی بالینی (۰/۸۹ ± ۴/۰) بود. ۹۸/۴ درصد از دانشجویان، علاقمندی به مراقبت از بیمار، ۸۰ درصد دانش حرفه‌ای مربی، توضیح و نمایش تکنیک‌های جدید پرستاری، ۸۶/۳ درصد مهارت مربی بالینی در انجام رویه‌های پرستاری، ۸۳/۴ درصد توانایی ایجاد انگیزه و رفتار صادقانه با دانشجو را از مهم‌ترین ویژگی‌های مربی بالینی ذکر کردند.

بحث و نتیجه‌گیری: از دیدگاه دانشجویان ویژگی‌های مربی بالینی در ارتقاء کیفیت تجربه بالینی دانشجویان پرستاری، کسب دانش، مهارت‌های حرفه‌ای و نگرش مناسب دانشجویان نقش اساسی دارد و ضروری است در دانشکده‌های پرستاری در خصوص ارتقای این ویژگی‌های اقدامات مناسبی انجام گیرد.

واژگان کلیدی: آموزش، دانشجویان پرستاری، تدریس

مقدمه:

برای به عهده گرفتن وظیفه پرستاری از بیمار اعتماد پیدا کند و با کسب و تقویت حس اعتماد، کفایت، استقلال و خود کارآمدی که از اهداف آموزش بالینی پرستاری است خود را برای ارائه مراقبت‌های پرستاری با کیفیت بالا آماده کند [۳].

پذیرش نقش‌های مختلف در عرصه‌های خدمات بهداشتی و درمانی، کسب مهارت‌های بالینی و رفتارهای حرفه‌ای توسط

آموزش بالینی رکن اساسی در آموزش پرستاری محسوب می‌شود [۱]. در این نوع آموزش برای دانشجو فرصتی فراهم می‌شود تا دانش نظری خود را به مهارت‌های ذهنی و روانی حرکتی متنوعی که برای مراقبت از بیمار ضروری است تبدیل کند [۲]. آموزش بالینی به دانشجوی پرستاری کمک می‌کند تا ماهیت کار بالینی را درک کرده، به توانایی‌های خود برای

* نویسنده مسئول، آدرس: جهرم، بلوار مطهری، دانشگاه علوم پزشکی، دانشکده پزشکی

تلفن: ۰۷۹۱-۳۳۴۰۴۰۵، دورنگار: ۰۷۹۱-۳۳۴۱۵۰۹، پست الکترونیک: sarahim1315@yahoo.com

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۰/۰۵/۱۸

تاریخ اصلاح: ۱۳۹۰/۰۳/۰۸

تاریخ دریافت: ۱۳۹۰/۰۱/۱۸

پرستاری نسبت به ویژگی یک مربی بالینی اثربخش نشان داد از نظر این دو گروه، ویژگی های حیطة ایجاد تعامل مناسب با دانشجویان و اعضای تیم درمانی بیش ترین امتیاز و ویژگی های حیطة شخصیتی و فردی مربی کم ترین امتیاز را کسب کرده اند [۷]. در مطالعات متعددی ویژگی هایی از قبیل انجام ارزشیابی عینی، به کارگیری روش آموزشی مناسب، شخصیت مربی، بیان اهداف آموزشی دوره بالینی، دانش مربی، مهارت های ارتباطی و ارائه بازخورد، برخورداری از توانمندی های پرستاری و توانایی آموزش دادن به عنوان ویژگی های یک مربی بالینی اثربخش از دیدگاه دانشجویان گزارش شده است [۶-۱۰ و ۴]. آموزش بالینی اثربخش زمانی اتفاق می افتد که مربیان با شایستگی های حرفه ای طبق برنامه آموزشی باید ها را به دانشجو آموزش داده و شرایط دستیابی به تکنیک های علمی در سطح عالی را برای وی فراهم کنند [۸]. اثربخش بودن کارآموزی در محیط بالینی به ویژگی هایی از جمله مرتبط بودن دروس نظری و عملی، شفاف بودن اهداف آموزش، نحوه ارتباط دانشجوی پرستاری با بیمار، مهارت دانشجو در انجام رویه ها، یادگیری دقیق مهارت ها و برنامه ریزی مناسب بستگی دارد [۱۱]. بنابراین از یک مربی بالینی اثربخش انتظار می رود از نظر صلاحیت حرفه ای دارای ویژگی هایی مانند علاقمندی به مراقبت از بیمار، برخورداری از دانش حرفه ای کافی، نمایش و شرح دادن تکنیک های جدید پرستاری باشد. همچنین از نظر توانایی آموزش دادن دارای ویژگی هایی مانند متناسب بودن فعالیت های آموزشی مربی با اهداف یادگیری، آگاه کردن دانشجو از وظایف و مسئولیت هایش به طور واضح، واداشتن دانشجو به تفکر بیش تر، تشویق دانشجو به یادگیری مستقل، استفاده از روش های آموزشی جدید و پیشرفته باشد. در زمینه ارتباط با دانشجو و دیگر اعضای تیم بهداشتی دارای ویژگی هایی مانند ارائه بازخورد مناسب در راستای ارتقاء دانشجو و حل مشکلات بیماران با مشارکت دانشجو و از نظر خصوصیات فردی دارای ویژگی های مناسب چون پذیرش تفاوت های فردی دانشجویان، خودداری از قضاوت ذهنی در مورد آنان، داشتن رفتار صادقانه با دانشجو در محیط بالینی باشد [۵].

با توجه به این که دانشجویان پرستاری، بخش اعظمی از واحدهای عملی و بالینی خود را در بیمارستان تحت نظارت مربیان بالینی مختلف آموزش می بینند و از آن جایی که بررسی دیدگاه های دانشجویان در زمینه های مختلف آموزشی در واقع نوعی دخیل کردن آنان در امر آموزش به شمار می رود، از این رو محقق بر آن شد تا برای تعیین ویژگی های مربی بالینی اثربخش از نظرات دانشجویان رده های مختلف پرستاری استفاده کند.

دانشجویان، نیازمند وجود یک الگوی شاخص و تاثیرگذار به نام مربی بالینی اثربخش است [۱-۲ و ۴]. از آن جایی که آموزش بالینی به طور تقریبی نیمی از فعالیت های آموزشی یک مربی بالینی را در بر می گیرد، در نتیجه وی نه تنها باید نقش الگو برای دانشجویان داشته باشد، بلکه باید دورنمای آموزش بالینی را شناخته و دانشجویان پرستاری را با کیفیت حرفه ای مناسب به سوی آن رهنمون کند [۱].

مربی آموزش بالینی در خصوص این که دانشجو در شرایط مختلف باید به چه میزان و چگونه الزامات آموزشی را بیاموزد نقش مهمی دارد. مربی می تواند شرایطی را خلق کند که تعاملش با دانشجو افزایش یابد و دانشجو در محیط بالینی بتواند از شایستگی های حرفه ای وی و آموزش های مختلف استفاده کند [۵ و ۳]. نتایج مطالعات مختلف نشان می دهد مربیان بالینی علاوه بر داشتن دانش و مهارت های کافی و خصوصیات های ویژه باید بدانند چه وقت و چگونه آن ها را به کار گرفته و نسبت به راهبردهای آموزشی و اصول یاددهی- یادگیری آگاهی داشته باشند [۱]. همچنین لازم است دارای توانمندی حرفه ای، دانش کافی، توانایی ارتباط مناسب با دانشجو، توانایی ایجاد انگیزه یادگیری در دانشجو، داشتن مهارت گوش دادن بوده و از نظر شخصیتی فردی اجتماعی، خبره، برنامه ریز و همیشه در دسترس باشند [۵].

بررسی پیشینه تحقیق در خصوص ویژگی های یک مربی بالینی اثربخش در ایران و کشورهای مختلف نتایج متفاوتی را نشان می دهد. بر اساس نتایج تحقیق جویباری و همکاران، از نظر اکثر دانشجویان عملکرد مربی یکی از تعیین کننده های مهم آموزش بالینی اثربخش می باشد [۲]. در تحقیق دیگری داشتن صلاحیت های تخصصی و آموزشی به عنوان مهم ترین خصوصیت مربی بالینی گزارش شده است. نتایج تحقیق حاکی از آن است که از نظر دانشجویان توانمندی علمی و عملی، توانمندی مدیریت آموزشی و اخلاق حسنه از ویژگی های مربی بالینی اثربخش می باشد و نقش آموزشی و یا صلاحیت های تخصصی مربی بیش از نقش فردی و ارتباطات وی اهمیت دارد [۳]. همچنین نتایج مطالعه ای که به منظور تعیین نگرش دانشجویان و اعضای هیئت علمی نسبت به خصوصیات یک مربی بالینی اثربخش در دانشگاه میسگان در سال ۲۰۰۱ انجام شد، نشان می دهد که مهم ترین خصوصیت مربی بالینی از نظر دانشجویان نشان دادن مهارت بالینی به دانشجویان و از نظر اعضای هیئت علمی توضیح دادن شفاف و برقراری ارتباط با دیگران است. اما هر دو گروه اعتقاد داشتند هدایت دانشجویان به سمت منابع مفید در پرستاری حداقل ویژگی یک مربی بالینی اثربخش است [۶]. نتایج مطالعه انجام شده در استرالیا با هدف تعیین نظر آموزش دهندگان بالینی و دانشجویان

روش کار:

پژوهش حاضر یک مطالعه توصیفی - مقطعی و جامعه آماری آن تمام دانشجویان سال دوم به بعد رشته کارشناسی پرستاری دانشگاه علوم پزشکی جهرم (ورودی سال های ۸۱ تا ۸۳ جمعاً ۷۵ نفر) دارای تجربه حضور در بخش بالینی بود که به صورت سرشماری در مطالعه شرکت کردند. شرط ورود به مطالعه، داشتن تجربه بالینی و حضور در بخش در زمان انجام پژوهش بود. دانشجویان مهمان و دانشجویان سال اول وارد مطالعه نشدند. ابزار گردآوری داده ها، پرسش نامه محقق ساخته ای بود که روایی آن با استفاده از مطالعات قبلی [۸] و نظر متخصصین گروه پرستاری و آموزش پزشکی و پایایی آن از طریق آزمون مجدد روی ده نفر از دانشجویان با آلفای کرونباخ ۰/۸۵ تایید شد. پرسش نامه مشتمل بر دو قسمت بود. قسمت اول حاوی سوالاتی در مورد خصوصیات جمعیت شناسی دانشجویان از قبیل سن، جنس، سال ورود به دانشگاه و قسمت دوم حاوی ۳۷ سوال در چهار حیطه شایستگی های حرفه ای، تعامل با دانشجو، توانایی آموزش دادن و خصوصیات فردی و شخصیتی مربی بالینی بود. سوالات پرسش نامه به ترتیب در حیطه توانمندی حرفه ای مربی شامل شش سوال در خصوص مواردی مانند الگو بودن وی، برخورداری از دانش حرفه ای کافی، در حیطه تعامل با دانشجو شامل هشت سوال مرتبط با موضوعات اجتناب از نظارت بیش از حد مربی روی عملکرد دانشجویان، ارائه بازخورد مناسب به دانشجویان، در حیطه توانایی آموزش دادن مربی شامل چهارده سوال مانند توانایی ایجاد انگیزه یادگیری در دانشجویان، استفاده از روش های آموزش جدید و پیشرفته و در حیطه خصوصیات فردی و شخصیتی مربی دارای نه سوال از جمله داشتن علاقه و اشتیاق به آموزش بالینی، پذیرش تفاوت های فردی دانشجویان بود. سوالات پرسش نامه در هر حیطه بر اساس مقیاس لیکرت (از بسیار مهم تا بی اهمیت) از ۱ تا ۵ نمره گذاری شد. برای تعیین میزان اثربخش بودن مربی بالینی، تک تک سوالات هر حیطه با میانگین نمره چهار و یا بیش تر به عنوان سوال مطرح کننده ویژگی های یک مربی بالینی اثربخش در آن حیطه و حیطه ها با میانگین نمره مساوی یا بیش تر از چهار به عنوان حیطه مطرح کننده ویژگی های یک مربی بالینی اثربخش تعریف شدند. بدین ترتیب اگر میانگین نمرات سوالات در هر چهار حیطه مساوی یا بیش تر از چهار بود، بیانگر خصوصیات یک مربی بالینی اثربخش از دیدگاه دانشجو و اگر کم تر از چهار بود، نشانگر خصوصیات یک مربی بالینی غیر اثربخش و یا با کارایی کم تر تعریف شد.

جمع آوری داده ها از طریق مراجعه به بخش های بالینی و پس از توجیه دانشجویان انجام شد. به علاوه به آنان اطمینان داده شد اطلاعات پرسش نامه ها کاملاً محرمانه می ماند. داده های جمع آوری شده با استفاده از آمار توصیفی و آزمون t مستقل و آنالیز واریانس با کمک نرم افزار SPSS 12 تحلیل شدند.

یافته ها:

در این مطالعه ۷۵ دانشجوی پرستاری با میانگین سنی 21.7 ± 1.2 مشارکت داشتند. ۷۳ نفر از دانشجویان، دختر سال سوم و چهارم پرستاری بودند. در زمینه ویژگی های مربی بالینی اثربخش در چهار حیطه مورد مطالعه تفاوت معناداری بین دیدگاه دانشجویان از نظر سن و جنس و سال ورود مشاهده نشد. نتایج همچنین نشان داد که میانگین تمامی ویژگی های یک مربی اثربخش بالینی در چهار حیطه مورد نظر (توانمندی و شایستگی های حرفه ای - خصوصیات فردی - توانایی آموزش دادن و تعامل با دانشجویان) بیش تر از چهار (4.15 ± 0.87) و نزدیک به ناحیه بسیار مهم در مقیاس لیکرت می باشد. میانگین نمره برای ویژگی های حیطه شایستگی و توانمندی حرفه ای برابر با 4.4 ± 0.80 ، برای ویژگی های حیطه تعامل با دانشجویان برابر با 4.2 ± 0.96 ، برای ویژگی های حیطه خصوصیات شخصی برابر با 4.1 ± 0.95 ، برای صفات حیطه توانایی آموزش دادن 4.0 ± 0.89 بود. همچنین یافته ها نشان داد بین ویژگی های حیطه توانمندی و شایستگی مربی بالینی با ویژگی های حیطه ارتباط و تعامل مربی با دانشجویان رابطه معنادار آماری وجود دارد ($p=0.0001$). بین ویژگی های حیطه توانایی آموزش دادن با ویژگی های سه حیطه دیگر (شایستگی های حرفه ای مربی، ارتباط و تعامل با دانشجویان، خصوصیات شخصی مربی) نیز ارتباط معنادار مشاهده شد ($p=0.0001$). بر اساس نظرات دانشجویان در خصوص ویژگی های حیطه توانمندی حرفه ای یک مربی بالینی مشخص شد که ۹۸/۴ درصد از دانشجویان وجود ویژگی علاقمندی به مراقبت از بیمار در یک مربی بالینی کارا را بسیار مهم دانسته و بیش از ۸۰ درصد نیز ویژگی هایی چون برخورداری مربی از دانش حرفه ای کافی، و توضیح و نمایش دادن تکنیک های جدید پرستاری به دانشجویان بالینی را بسیار مهم دانسته اند. به علاوه ۸۶/۳ درصد از دانشجویان مهارت مربی بالینی در انجام رویه های پرستاری را مهم تا بسیار مهم دانسته و حدود ۷۷ درصد نقش الگو بودن مربی را مهم دانسته اند (جدول ۱).

جدول ۱: توزیع فراوانی نظرات دانشجویان پرستاری دانشگاه علوم پزشکی جهرم در خصوص ویژگی های مربی بالینی اثربخش در حیطه شایستگی های حرفه ای

کم اهمیت تا نسبتاً مهم	مهم تا بسیار مهم	شایستگی حرفه ای ویژگی
تعداد (درصد)	تعداد (درصد)	
۱(۱,۴)	۷۱(۹۸,۶)	علاقمندی به مراقبت از بیمار الگو بودن مربی (role model) مهارت انجام رویه های پرستاری نمایش و شرح دادن تکنیک های جدید پرستاری
۱۶(۲۳,۵)	۵۵(۷۷,۵)	
۱۰(۱۳,۶)	۶۳(۸۶,۳)	
۲۰(۱۵,۷)	۶۰(۸۴,۳)	

بر این باورند که بازخورد مناسب مربی به دانشجو منجر به ارتقاء عملکرد وی می شود. همچنین ۸۸/۵ درصد از دانشجویان یکی از ویژگی های بسیار مهم مربی بالینی را خودداری از سرزنش نمودن دانشجو در مقابل دیگران می دانند (جدول ۲).

یافته های حاصل از نظرخواهی دانشجویان در زمینه ویژگی های مرتبط با حیطه تعامل مربی با دانشجو نشانگر این است که ۶۶/۷ درصد از دانشجویان اجتناب از نظارت بیش از حد روی عملکرد دانشجو توسط مربی را بسیار مهم تا مهم دانسته اند. ۸۶ درصد نیز

جدول ۲: توزیع فراوانی نظرات دانشجویان پرستاری دانشگاه علوم پزشکی جهرم در خصوص ویژگی های مربی بالینی اثربخش در حیطه ارتباط مربی با دانشجو

کم اهمیت تا نسبتاً مهم	مهم تا بسیار مهم	ارتباط مربی - دانشجو ویژگی
تعداد (درصد)	تعداد (درصد)	
۲۴(۳۳,۳)	۴۸(۶۶,۷)	اجتناب از نظارت بیش از حد روی عملکرد دانشجو ارائه بازخورد مناسب به منظور ارتقاء دانشجو حل مشکلات بیماران با مشارکت دانشجو خودداری از سرزنش دانشجو در جلو دیگران خودداری از به کارگیری نگرش های مستبدانه
۱۰(۱۳,۹)	۶۳(۸۶,۱)	
۲۲(۳۰,۲)	۵۱(۶۹,۸)	
۱۱(۱۵,۳)	۶۲(۸۴,۷)	
۱۵(۲۵,۸)	۵۷(۷۹,۲)	

دانشجویان از ویژگی های بسیار مهم تا مهم شخصیت یک مربی بالینی است (جدول ۳).

یافته های مطالعه نشان داد که از نظر دانشجویان رفتار صادقانه، داشتن روحیه همدلی، تحمل اشتباهات و پذیرش تفاوت های فردی

جدول ۳: توزیع فراوانی نظرات دانشجویان پرستاری دانشگاه علوم پزشکی جهرم در خصوص ویژگی های فردی مربی بالینی اثربخش

کم اهمیت تا نسبتاً مهم	مهم تا بسیار مهم	خصوصیات فردی ویژگی
تعداد (درصد)	تعداد (درصد)	
۱۲(۱۶,۷)	۶۰(۸۳,۳)	داشتن رفتار صادقانه با دانشجو داشتن علاقه و اشتیاق به آموزش بالینی بکارگیری تدابیر مناسب در برخورد با حوادث در محیط بالینی تحمل اشتباهات دانشجو و خودداری از سرزنش داشتن حس همدردی و همدلی با دانشجو خودداری از قضاوت ذهنی نسبت به دانشجو
۱۰(۱۳,۹)	۶۲(۸۶,۱)	
۱۷(۳۳,۳)	۵۶(۷۶,۷)	
۱۳(۱۷,۸)	۶۰(۸۳,۱)	
۲۱(۳۰)	۴۹(۷۰)	
۱۷(۲۳,۳)	۵۶(۷۶,۷)	

دانسته اند. ولی ۶۸ درصد از دانشجویان عدم دخالت مربی در زمان تمرین و در هنگام انجام تکنیک های جدید توسط دانشجو را بااهمیت دانسته اند (جدول ۴).

در خصوص ویژگی های یک مربی بالینی اثربخش در حیطه توانایی آموزش دادن، ۸۵ درصد دانشجویان بیان کردن واضح وظایف دانشجو، ۸۳/۴ درصد توانایی ایجاد انگیزه یادگیری در دانشجو و ۸۲ درصد اجازه دادن به دانشجو برای اظهار نظر را بسیار مهم

جدول ۴: توزیع فراوانی نظرات دانشجویان پرستاری دانشگاه علوم پزشکی جهرم در خصوص ویژگی های حیطة توانایی آموزش دادن مربی بالینی اثربخش

توانایی آموزش دادن ویژگی		مهم تا بسیار مهم تعداد (درصد)	کم اهمیت تا نسبتاً مهم تعداد (درصد)
آگاه کردن دانشجویان از وظایف و مسئولیت هایش به طور واضح مداخله نکردن در روند کار دانشجو در هنگام تمرین و انجام یک تکنیک جدید ایجاد انگیزه یادگیری در دانشجو واداشتن دانشجو به تفکر بیش تر متناسب بودن فعالیت های آموزش مربی با اهداف یادگیری استفاده از روش های آموزش جدید و پیشرفته به وجود آوردن امکان تکرار و تمرین در محیط های بالینی برای دانشجو تا رسیدن به مهارت کافی انجام ارزشیابی دانشجو به صورت عینی و دقیق	۶۲ (۸۴٫۹)	۱۱ (۱۵٫۱)	
	۴۹ (۶۸٫۱)	۲۳ (۱۶٫۷)	
	۶۱ (۸۳٫۶)	۱۲ (۱۶٫۴)	
	۵۲ (۷۲٫۲)	۲۰ (۲۷٫۸)	
	۵۸ (۸۱٫۷)	۱۳ (۱۸٫۳)	
	۵۷ (۷۹٫۱)	۱۵ (۲۰٫۹)	
	۵۹ (۸۰٫۹)	۱۴ (۱۹٫۱)	
	۵۶ (۷۷٫۸)	۱۶ (۲۲٫۲)	

بحث و نتیجه گیری:

نتایج مطالعه حاضر نشانگر آن است که از نظر دانشجویان، ویژگی های مربی بالینی در حیطة توانمندی و شایستگی های حرفه ای نسبت به سایر حیطة ها مهم تر است. اهمیت ویژگی ها به ترتیب در حیطة های شایستگی حرفه ای، ارتباط و تعامل با دانشجو، خصوصیات شخصی و توانایی آموزش دادن با میانگین بیش تر از چهار بود. همچنین موارد فوق در هر دو جنس و دانشجویان سال های سوم و چهارم یکسان بود و تفاوت معناداری مشاهده نشد. نتایج حاصل از مطالعه حاضر با یافته های تانگ و همکاران که به بررسی نظرات دانشجویان پرستاری تایوان نسبت به خصوصیات مربی بالینی کارا و مربی غیرکارا پرداخته بودند همخوانی زیادی دارد. و با وجودی که پرسش نامه استفاده شده در پژوهش حاضر و مطالعه تانگ یکسان بود، ولی در مطالعه تانگ ویژگی های حیطة ارتباط و تعامل با دانشجو بیش ترین امتیاز را کسب کرده است و خصوصیات یک مربی بالینی اثربخش به ترتیب در حیطة های تعامل با دانشجویان، شایستگی و توانمندی های حرفه ای، خصوصیات شخصی و توانایی آموزش دادن نمرات بیش تر از چهار داشته اند. این مغایرت می تواند به دلیل زیادتر بودن تعداد نمونه ها در مطالعه تانگ (۲۳۵ نفر) باشد [۸].

مقایسه نتایج پژوهش حاضر با نتایج حاصل از مطالعه لی در یک دانشگاه استرالیایی که به بررسی نظرات دانشجویان پرستاری و مربیان در خصوص ویژگی های مربی بالینی کارا پرداخته [۷] و همچنین با نتایج مطالعه برگمن که به بررسی درک دانشجویان و اعضای هیئت علمی نسبت به ویژگی مربی بالینی کارا در دانشگاه اوهایو پرداخته همخوانی نسبی دارد. در پژوهش برگمن از دیدگاه دانشجویان و اعضای هیئت علمی، ارتباطات و تعامل با دانشجو نسبت به توانمندی های حرفه ای پرستاری مهم تر اعلام شده است

[۱۲]. در مطالعه برون، روش آموزش مربی بالینی به عنوان یک ویژگی مهم گزارش شده است. وی معتقد است مربی با به کارگیری روش های نوین آموزش می تواند یک محیط یادگیری مفید و موثر برای دانشجویان فراهم کند [۱۳]. بنور و همکاران توانمندی های پرستاری، تعامل با دانشجو و خصوصیات شخصیتی را از ویژگی های مربی بالینی اثربخش گزارش کرده اند [۱۴]. مقایسه نتایج مطالعه حاضر با نتایج پژوهشی انجام شده به روش پدیدارشناسی توسط جویباری و همکاران با هدف تعیین ویژگی های یک مربی بالینی اثربخش همخوانی دارد. به عبارت دیگر، سه مقوله عمده مشترک شامل توانمندی علمی و عملی، توانمندی مدیریت آموزشی و اخلاق حسنه از نظر دانشجویان و مربیان به عنوان ویژگی های مربی بالینی کارا اعلام شده است [۳]. یافته ها مطالعه حاضر ارتباط معناداری بین ویژگی های حیطة های توانمندی حرفه ای مربی، تعامل با دانشجو، خصوصیات شخصی و توانایی آموزش دادن نشان داد که بیانگر اهمیت وجود این ویژگی ها در مربی بالینی از نظر دانشجویان است. به بیان دیگر، مربیان بالینی علاوه بر آن که باید از دانش و مهارت کافی برخوردار باشند، باید بدانند چه وقت و چگونه آن ها را به کار گیرند [۱]. بر اساس نتایج پژوهش حاضر، یک مربی بالینی اثربخش در حیطة توانمندی حرفه ای باید دارای مجموعه ای از ویژگی ها باشد. از دیدگاه دانشجویان، ویژگی هایی مانند نگرش نسبت به مراقبت از بیماران، وجود مهارت و دانش حرفه ای، توجه به شرح عملی تکنیک های جدید پرستاری برای مربیان بالینی دارای اهمیت است. این یافته با نتایج پژوهش جویباری و همکاران همخوانی دارد. ویژگی هایی مانند توانایی در پاسخ گویی به سؤالات دانشجو، قدرت قضاوت بالینی، مفید بودن برای بیمار و دانشجو از ویژگی های مهم در حیطة توانمندی علمی و عملی مربی در آن مطالعه بوده است

که دانشجویان مورد پژوهش توافقی روی صفاتی از قبیل از خودراضی بودن، مستبد و دیکتاتور بودن مربی نداشته اند [۵]. یافته های پژوهش حاضر نشان می دهد یک مربی بالینی اثربخش در حیطه توانایی آموزش دادن باید دارای یک سری ویژگی هایی نظیر برخورداری از دانش، توانایی ایجاد انگیزه یادگیری در دانشجو، دادن اجازه بحث و تبادل نظر به دانشجو و تناسب فعالیت های آموزشی با اهداف یادگیری باشد. مقایسه این نتایج با یافته های کارمن پزو، یافته های جویباری و یافته های تانگ که ویژگی هایی مانند توانایی انتقال دانش به دانشجو، توانایی ایجاد انگیزه یادگیری در دانشجو، داشتن هدف، مدیر بودن، همراهی با دانشجو در بخش، با برنامه به کارآموزی آمدن، مسؤلیت پذیری، وانگذاشتن دانشجو به خود، در فکر یادگیری دانشجو بودن، در ارزشیابی منصف بودن را گزارش کرده اند همخوانی دارد [۳ و ۵ و ۸].

نتیجه گیری: نتایج مطالعه حاضر نشان داد دانشجویان علاوه بر این که نیازمند فراگیری صلاحیت های حرفه ای، یادگیری رویه های درمانی و تکنیک های جدید پرستاری می باشند، نیازمند این نیز هستند که طرف تعامل و ارتباط مناسب واقع شده و آنان را به مثابه یک فرد بالغ و دارای صلاحیت در حل مشکل بیمار مشارکت دهند. مربی بالینی باید نگرش دوستانه و حمایت کننده نسبت به دانشجویان بالینی داشته باشد و با ارائه الگوهای مناسب و کارا، فرصت های برابر کسب دانش و مهارت برای آنان فراهم کند. بر اساس یافته های این پژوهش، مربی بالینی اثربخش باید در حیطه شایستگی و توانمندی حرفه ای پرستاری، در حیطه چگونگی تعامل با دانشجوی بالینی و در حیطه های شخصیتی و توانایی آموزش دادن دارای چنان ویژگی هایی باشد که بتواند علاوه بر ارائه دانش مفید، آموزش مهارت های حرفه ای، نگرش مناسب در دانشجو ایجاد کند.

با توجه به نتایج این مطالعه پیشنهاد می شود دانشکده های پرستاری به بازخوردهای فراگیران در خصوص مربی بالینی، ویژگی های یک مربی بالینی اثربخش، اجرای برنامه های آموزشی توانمندسازی مربیان و جذب مربیان متبحر و مسؤلیت پذیر توجه کافی داشته باشند.

References:

1. Rahimi A, Ahmadi A. The obstacles and improving strategies of clinical education from the viewpoints of clinical instructors in Tehran's Nursing Schools. Iran J Med Educ 2005; 5(2): 77-84. (Persian)

[۳]. همچنین کارمن پزو و همکاران مواردی چون بیان واضح و مشخص، آگاه و بااطلاع بودن، کارآمد و بالیاقت بودن مربی بالینی را نشانه توانمندی و شایستگی حرفه ای وی می داند [۵]. اما تانگ مبتنی بر نظر دانشجویان، نگرش مربیان بالینی کارا را بیش تر از توانمندی آنان با اهمیت گزارش کرده است [۸].

یافته های پژوهش حاضر نشان داد یک مربی بالینی اثربخش در حیطه تعامل با دانشجو باید از ویژگی هایی برخوردار باشد که از نظر دانشجویان، نگرش مربی و رفتار وی از اهمیت برخوردار است. در این خصوص ۸۹ درصد از دانشجویان خودداری مربی از سرزنش دانشجو در جلو دیگران را ویژگی مهم و ۷۰ درصد از آنان اجتناب از نظارت بیش از حد را ویژگی بسیار مهم دانسته اند. به نظر می رسد که دانشجویان انتظار دارند مربیان بالینی عملکرد و مهارت آنان در حیطه بالینی را باور داشته باشند، به آنان اعتماد کنند و روی نحوه عملکرد آنان به طور غیرمستقیم نظارت داشته باشند. این نتایج با یافته های مطالعه لی که در دانشگاهی در استرالیا انجام شده [۷] و مطالعه جویباری که ویژگی هایی مانند توانایی تعامل محترمانه با دانشجو، عدم ایجاد استرس، توأم ساختن آموزش با محبت، درک مشکلات دانشجو و توجه به تفاوت های فردی در آموزش را گزارش کرده است همخوانی دارد [۳].

یافته های پژوهش حاضر نشانگر آن است که یک مربی بالینی اثربخش باید از نظر شخصیتی دارای ویژگی هایی باشد. در این خصوص ۸۶ درصد از دانشجویان، علاقه و اشتیاق مربی به آموزش بالینی را بسیار مهم، رفتار صادقانه با دانشجویان را مهم، وجود ویژگی هایی از قبیل پذیرش نظرات معقولانه دانشجو، خودداری از قضاوت ذهنی نسبت به دانشجو و همچنین به کارگیری تدبیر در برخورد با حوادث را مهم تا بسیار مهم گزارش کرده اند که این نتایج با یافته های کارمن پزو همخوانی دارد. وی ویژگی هایی از قبیل در دسترس بودن، معاشرت خوب، زیرک و تیزبین بودن، توانایی ایجاد انگیزه در دانشجو، درک کردن دانشجو و داشتن مهارت گوش دادن را از جمله ویژگی های مثبت یک مربی ایده آل عنوان کرده است [۵].

در مطالعه حاضر ۷۹ درصد از دانشجویان ابراز داشتند که مربی بالینی اثربخش باید از انجام رفتارهای مستبدانه خودداری کند. احساس همدردی با دانشجو از ویژگی هایی بود که کمترین امتیاز را کسب کرد. در همین مورد، کارمن پزو و همکاران گزارش کرده اند

2. Baraz Pordanjani Sh, Fereidooni Moghadam M, Loorizade M. Clinical education status according to the nursing and midwifery students' point of view, Tehran University of Medical Sciences. Strides Develop Med Educ:

- J Med Educ Develop Center Kerman Univ Med Sci 2008; 5(2): 102-111. (Persian)
3. Jouybari L, Sanagoo A. An effective instructor: a deep look at students and instructors' experiences and perspectives. *Strides Develop Med Educ: J Med Educ Develop Center Kerman Univ Med Sci* 2009; 6(2): 119-128. (Persian)
 4. Parsh B. Characteristics of effective simulated clinical experience instructors: interviews with undergraduate nursing students. *J Nurs Educ* 2010; 49(10): 569-72.
 5. Pozo-Munoz C, Reboloso-Pacheco E, Fernandez-Ramirez B. The ideal teacher; implications for student evaluation of teacher effectiveness. *Assess Eval Higher Educ* 2000; 25(3): 253.
 6. Gignac-Caille AM, Oermann MH. Student and faculty perceptions of effective clinical instructors in ADN programs. *J Nurs Educ* 2001; 40(8): 347-53.
 7. Lee WS, Cholowski K, Williams AK. Nursing students' and clinical educators' perceptions of characteristics of effective clinical educators in an Australian university school of nursing. *J Adv Nurs* 2002; 39(5): 412-20.
 8. Tang FI, Chou SM, Ching HH. Student's perceptions of effective and Ineffective clinical instructors. *J Nurs Educ* 2005; 44(4): 187-192.
 9. Berg CL, Lindseth G. Students' perspectives of effective and ineffective nursing instructors. *J Nurs Educ* 2004; 43(12): 565-8.
 10. Kelly C. Student's perceptions of effective clinical teaching revisited. *Nurse Educ Today* 2007; 27(8): 885-92.
 11. Tiwavi A, Lam D. Student learning in clinical nursing education: perceptions of the relationship between assessment and learning. *Nurs Educ Today* 2005; 25(4): 299-308.
 12. Bergman K, Gaitskill T. Faculty and student perceptions of effective clinical teachers: an extension study. *J Prof Nurs* 1990; 6(1): 33-44.
 13. Brown ST. Faculty and student perceptions of effective clinical teachers. *J Nurs Educ* 1981; 20(9): 4-15.
 14. Benor DE, Leviyof I. The development of students' perceptions of effective teaching: the ideal, best and poorest clinical teacher in nursing. *J Nurs Educ* 1997; 36(5): 206-11.

The nursing students' viewpoints on influential clinical instructor in Jahrom University of Medical Sciences

Najafipour S¹, Najafipour S², Raofi R^{*3}, Abdi MH⁴, Mosalanejad L⁴

Received: 04/07/2011

Revised: 05/29/2011

Accepted: 08/09/2011

1. Dept. of Medical Education, Jahrom University of Medical Sciences, Jahrom, Iran
2. Dept. of Virology, Fasa University of Medical Sciences, Fasa, Iran
3. Dept. of Infectious Diseases, School of Medicine, Jahrom University of Medical Sciences, Jahrom, Iran
4. Dept. of Nursing, School of Nursing, Jahrom University of Medical Sciences, Jahrom, Iran

Journal of Jahrom University of Medical Sciences Vol. 9, Suppl 1, 2011

Abstract

Introduction:

Clinical teachers have an important role in creating an environment for effective clinical teaching to students. In addition, the faculty has a significant impact on the students' feeling of success or failure in professional competence. This study was performed to determine the characteristics of an influential instructor according to the nursing students' viewpoints in Jahrom University of Medical Sciences.

Material and Methods:

In this cross-sectional survey, 75 nursing students of Jahrom University of Medical Sciences were selected by census sampling method. The data collection tool was a valid and reliable questionnaire consisting of 4 domains including professional competence, interpersonal relationship, personality characteristics, and teaching ability. The data were analyzed by SPSS.

Results:

The results showed that influential clinical teacher must be professionally competent (mean=4.4 ± 0.80), have interpersonal relationships (mean=4.2 ± 0.96) have good personality characteristics (mean=4.1 ± 0.95), and have high teaching ability (mean=4 ± 0.89). According to the students, the most important characteristics of an influential clinical instructor are having interest in patient care (98.4%), having sufficient professional knowledge (80%), explaining and demonstrating new nursing techniques (80%), performing nursing skills procedures (86.3%), being honest with the students and creating motivation in students (83%).

Conclusion:

The nursing students' viewpoints indicated that influential clinical instructor has an important role in promoting quality nursing experience and in getting knowledge, professional skills and attitude. Nursing faculty should plan for promoting professional competency in clinical instructors.

Keywords: Education, Nursing Students, Teaching

* Corresponding author, Email: sarahim1315@yahoo.com